

Aan de initiatiefnemers Burgerinitiatief parlementaire enquête euro (Peuro)

Rijswijk, 29 januari 2017

Betreft: Inbreng voor de aanstaande plenaire behandeling in de Tweede Kamer
van het burgerinitiatief 'Parlementaire Enquête Euro'

Mijne heren,

In het kader van het burgerinitiatief parlementaire enquête euro (Peuro) door Forum voor Democratie, Burgercomité EU en 925.nl heeft u aan mij (als klokkenluider betreffende de Wisselverlieszaak en als constructief-kritische Euro-researcher betreffende de eurocrisis en de oplossing daarvan) gevraagd voor uw burgerinitiatief mijn wetenswaardigheden en visie aangaande een aantal aspecten van de (invoering van de) euro in het algemeen en voor Nederland in het bijzonder uiteen te zetten.

Vooropgesteld, ik ondersteun uw initiatief tot een parlementaire enquête over de euro ten zeerste. In de Nederlandse na-oorlogse parlementaire geschiedenis is er geen eviderenter onderwerp aan de orde geweest waarover een parlementaire enquête gehouden zou moeten worden. De Nederlandse deelname aan de euro is immers veruit de belangrijkste Nederlandse na-oorlogse beslissing geweest, en tevens ook het grootste fiasco met ongekende en iedere dag nog verder olopende financiële schade.

Al in november 2007 heb ik, in mijn toenmalige hoedanigheid van bestuurder van stichting Wisselverlies, opgeroepen tot een parlementair enquête over de invoering van de euro ([zie ook hier](#)). En sinds het escaleren van de eurocrisis begin 2010 en de almaar voortdurende desastreuze gevolgen daarvan, is het inmiddels (nu 25 jaar na 'Maastricht') voor vriend en vijand wel duidelijk dat de euro, eufemistisch gezegd, geen succes is geworden, ook zeker voor Nederland niet.

Een grondig en publiek onderzoek is derhalve dringend noodzakelijk, en, in verband met adequate waarheidsvinding, is een parlementaire enquête daartoe de meest geëigende methode. Immers van gemaakte fouten kunnen we leren en de burger in Nederland, die hard door de euro is geraakt, heeft ook recht om eindelijk eens klip-en-klaar en naar waarheid uitgelegd te krijgen wat er allemaal precies is gebeurd en waarom dat allemaal zo is gebeurd.

Met een parlementaire enquête en waarheidsvinding over met name de invoering van de euro moeten we zeker ook niet langer wachten – immers veel hoofdrolspelers uit de jaren 90 beginnen inmiddels op leeftijd te geraken, voor zover zij ons niet al zijn ontvallen (denk aan Wim Duisenberg, en recent [Hans Tietmeyer](#) en [André Szász](#)).

Om tegemoet te komen aan uw verzoek zal ik in het hierna volgende, na een inleidende alinea met enige economische uitleg, zo beknopt mogelijk ingaan op:

- hoe landen die economisch achterop raken vermorzeld worden door een gemeenschapsvaluta zoals de euro,
- hoe landen die economisch juist vooruit lopen ook geschaad worden door een gemeenschapsvaluta zoals de euro,
- de voor Nederland en de Nederlanders desastreuze structurele gevolgen van de indertijd (1998) onjuist vastgestelde euroconversiekoers van de Nederlandse gulden (de Wisselverlieszaak),
- enige (doofpot)aandachtspunten van de Wisselverlieszaak voor de parlementaire enquête, en
- tot slot de vraag 'De Euro, hoe nu verder?', waarbij wordt stilgestaan bij The Matheo Solution (TMS), de manier waarop het Euro Pact 'geflexibiliseerd' (en dus passend voor de onderling zo economisch divergente eurolanden) kan worden zodat de almaar voortdurende problemen van de 'one-size-fits-all/none' euro afdoende geadresseerd kunnen worden.

1. Inleiding – economische uitleg

Zoals John Maynard Keynes ons vorige eeuw heeft geleerd kunnen nationale economieën het beste functioneren in een situatie van 'economisch evenwicht'. Twee belangrijke onderdelen daarvan zijn:

1. onderling economisch evenwichtige valuta-wisselkoersen tussen landen die gezamenlijk een grensoverschrijdende markt vormen, en
2. een economisch evenwichtige situatie in ieder land tussen de binnenland-gerelateerde economie en de export-gerelateerde economie.

In gevallen van ontstane grote onevenwichtigheden die niet tijdig rechtgetrokken worden ontstaat er altijd een grote ravage, en treden er vroeger of later zogenoemde evenwichtsherstellende reacties op.

2. Een land met een ontstane economische achterstand

Indien in een land de lonen sneller stijgen dan in andere landen en/of in dat land de ontwikkeling van de productiviteit achterblijft bij die ontwikkeling in de andere landen dan verliest dat land zijn concurrentievermogen. Het prijs- en loonniveau is in dat land dan te hoog ten opzichte van het prijs- en loonniveau in de andere landen waarmee dat land een grensoverschrijdende markt vormt. Anders gezegd, de wisselkoers van de valuta van dat land is dan te hoog geworden (overgewaardeerd) ten opzichte van de wisselkoers van de valuta van de andere landen.

Economische gevolgen voor het achterblijvende land zijn dan: afnemende vraag, stijging van bedrijfsfaillissementen en werkloosheid en daardoor (in een neergaande spiraal) een nog verder afnemende vraag etc. De economische teruggang begint in de exportsector (waardoor er dan ook een onevenwichtigheid ontstaat tussen de export-gerelateerde economie en de binnenland-gerelateerde economie van dat land met olopende handelstekorten tot gevolg) maar sleept na verloop van tijd ook de binnenland-gerelateerde economie mee de afgrond in.

Financiële gevolgen voor de overheid van dat achterblijvende land zijn dan: minder opbrengsten winst/inkomstenbelasting en meer uitgaven inzake uitkeringen, dus verslechterende overheidsfinanciën en als gevolg daarvan een olopende rente op uit te geven staatsobligaties.

Voor diegene die als gevolg van de economische neergang hun baan kwijt raken betekent dit een veel lager inkomen en dus een lagere koopkracht. En voor diegene die (voor zolang dat duurt) nog wel werk hebben betekent dit een lagere koopkracht door noodzakelijke hogere belastingen.

Indien het concurrentienadeel (prijsverschil) van een land met de andere landen klein is, zijn de schadelijke gevolgen ook klein (de schade blijft dan dus beperkt), en kan die kleine onevenwichtigheid nog met nationaal loonbeleid en/of economisch beleid worden rechtgetrokken. In concreto betekent dat loonmatiging en/of productiviteitsverbetering ten opzichte van het buitenland zodat het evenwicht wordt hersteld. Maar indien de onevenwichtigheid met het buitenland te groot is, dient de wisselkoers van de valuta van dat land te worden verlaagd (gedevalueerd) ten opzichte de valuta van de andere landen. Daarmee wordt alsdan de onderlinge (prijs)onevenwichtigheid in één klap hersteld en zal het herstel kunnen intreden. Hierbij is van belang dat in zo een herstel-situatie er vervolgens ook een veel beter politiek en maatschappelijk draagvlak is voor eventueel noodzakelijk door te voeren hervormingen.

Vindt er in zo'n situatie echter géén wisselkoersaanpassing plaats dan geraakt dat land in een jarenlange deflatoire periode van economische krimp, stagnatie, hoge werkloosheid en allerlei andere ellende. Pas indien er voldoende loondalingen en/of (middels economisch beleid) productiviteitsverbetering is bereikt (en dat kan jaren duren en dan is het land in de regel volledig geruïneerd), kan het herstel pas intreden.

Terzijde, een andere oorzaak voor het ontstaan van onderlinge economische onevenwichtigheden tussen landen kan zijn dat landen economieën hebben met een onderling verschillend karakter en daardoor verschillende economische cycli kennen.

De inmiddels overbekende praktijkvoorbeelden zijn de Zuidelijke eurolanden (in een spectrum van Griekenland tot en met Frankrijk) die na de invoering van de euro wat betreft productiviteit achterop raakten tot met name Duitsland en Nederland en ook hun

prijsniveau bovenmatig lieten stijgen. En door hun deelname aan de euro hebben deze probleemlanden geen nationale valuta meer die gedevalueerd kunnen worden. Van belang hierbij is (en dat zien we bij de Wisselverlieszaak hierna ook terug) dat de Duitse economie binnen de eurozone en de Europese interne markt veruit de grootste en sterkste economie is daarom aldaar de dominante en toonzettende kracht is.

Maar de omgekeerde situatie is vanzelfsprekend ook mogelijk.

3. Een land met een behaalde economisch voorsprong

Indien in een land de ontwikkeling van de productiviteit sneller gaat (meestal als gevolg van innovatie) dan die ontwikkeling in de andere landen en/of de lonen minder snel stijgen dan in andere landen dan wordt het concurrentievermogen van dat land sterker. Het prijs- en loonniveau is in dat land dan te laag ten opzichte van het prijs- en loonniveau in de andere landen waarmee dat land een grensoverschrijdende markt vormt. Anders gezegd, de wisselkoers van de valuta van dat land is dan te laag geworden (ondergewaardeerd) ten opzichte van de wisselkoers van de valuta van de andere landen.

Economische gevolgen zijn dan: toenemende (export)vraag, stijging van bedrijvigheid, stijging van werkgelegenheid en stijgende bestedingen. De te uitbundige economische groei begint in de exportsector (waardoor er dan ook een onevenwichtigheid ontstaat tussen de export-gerelateerde economie en de binnenland-gerelateerde economie van dat land, met uit het lood geslagen handelsoverschotten tot gevolg) maar sleept in een spiraal omhoog na verloop van tijd ook de binnenlandgerelateerde economie mee.

Initiële financiële gevolgen voor de overheid: meer opbrengsten winst/inkomstenbelasting en minder uitgaven inzake uitkeringen, dus verbeterende overheidsfinanciën.

Indien het prijsverschil van een land met de andere landen klein is en een incidentele oorzaak heeft, is er niet zoveel aan de hand. Maar indien het verschil met het buitenland te groot geworden is en de oorzaak daarvan een langdurig effect heeft, dient de wisselkoers van de valuta van het betreffende land te worden verhoogd (gerevalueerd) ten opzichte van de wisselkoers van de valuta van de andere landen waardoor het economisch evenwicht met het buitenland in één klap wordt hersteld, waarbij door de ruilvoetwinst de binnenlandse koopkracht en dus de welvaart van dat land stijgt. De dan ontstane situatie geeft ook het beste perspectief op een verdere gedegen ontwikkeling van de economie, koopkracht en welvaart alsook op een lage inflatie.

Vindt er in zo'n situatie echter géén wisselkoersaanpassing plaats dan ontstaat er vroeger of later 'oververhitting' van de economie met 'import van inflatie uit het buitenland' – in de praktijk zien we dat de initiële prijsstijgingen meestal beginnen op de woningmarkt. Als gevolg van voornoemde bovenmatige inflatie wordt de koopkracht aangetast, hetgeen dan in de regel resulteert in (ten opzichte van het buitenland) bovenmatige loonstijgingen, met

nog verder (additionele) bovenmatige prijsstijgingen. In zo'n proces van 'import van inflatie uit het buitenland' met de additionele bovenmatige inflatie als gevolg van voornoemde prijs/loonspiraal wordt de koopkracht ernstig aangetast, en schieten de prijzen door het evenwichtsniveau met het buitenland heen, als gevolg waarvan het dan juist weer iets te hoge prijsniveau tot slot weer wordt gecorrigeerd middels koopkracht-aantastende loonmatiging.

Na afloop van zo'n proces zijn de koopkrachtontwikkeling en de welvaart van het betreffende land aan het eind van het liedje dus niet fors toegenomen (zoals in het geval van een revaluatie met een ruilverdwenst) maar zijn die (ten opzichte van het buitenland) juist fors achterop geraakt.

Tot de Nederlandse Wisselverlieszaak (zie hierna) waren er, zover ik heb kunnen nagaan, geen praktijkvoorbeelden van voornoemde situatie, eenvoudigweg omdat indien er in landen een dergelijke ontwikkeling plaats vond de wisselkoers van de valuta van dat land altijd tijdig werd gerevalueerd. En daarom heeft bestudering van de Wisselverlieszaak ook grote waarde voor de internationale economische wetenschap.

4. De Nederlandse Wisselverlieszaak – totale schade is in 2016 opgelopen tot ca. € 975 miljard

Om de in de 70-tiger jaren in het slop geraakte Nederlandse economie (en staatsfinanciën) er weer bovenop te krijgen werd in 1982 Het Akkoord van Wassenaar gesloten (loonmatiging, overheidsbezuiniging, herstructurering bedrijven, innovatie, hervorming sociale zekerheid) en de Nederlandse gulden gedevalueerd.

Na verloop van tijd waren economie, werkgelegenheid en staatsfinanciën hersteld maar bleef de concurrentiekracht van Nederland (door een productief en innovatief bedrijfsleven en door loonmatiging) zich beter ontwikkelen dan die in andere (EMS-)landen. Dat resulteerde midden/eind jaren 90 in een véél (13%) te goedkope (ondergewaardeerde) Nederlandse gulden (zie bijlage), maar ook in historisch lage werkloosheid (min-of-meer volledige werkgelegenheid) en historisch hoge handelsoverschotten. Maar dus ook in volledig scheef getrokken verhoudingen binnen de Nederlandse economie tussen de binnenland-gerelateerde economie en de export-gerelateerde economie – door de jarenlange loonmatiging was de koopkrachtontwikkeling van de Nederlandse werknemer achtergebleven ten opzichte van die in de andere landen terwijl de winsten met name exportsector buitenproportioneel waren gegroeid.

Met name door de toen ontstane min-of-meer volledige werkgelegenheid begon de Nederlandse economie (toevalligerwijze in 1997/1998, exact aan de vooravond van de invoering van de euro in 1999) de eerste verschijnselen van 'oververhitting' met koopkracht-aantastende 'import van inflatie uit het buitenland' te vertonen. Gelet op de toenmalige

Nederlandse economische situatie [waarschuwde zowel het IMF als DNB](#) in april 1997
Nederland uitdrukkelijk voor oververhitting en hogere inflatie.

Normaal gesproken had de wisselkoers van NLG kort voorafgaande aan de invoering van de euro in 1999 dus met 13% gerevalueerd moeten worden ten opzichte van de wisselkoersen van de buitenlandse EMS-valuta (waarmee de gulden/euro-conversiekoers niet 1,95 in plaats 2,20 zou zijn geweest). Alsdan zou het scheef getrokken economisch evenwicht met het buitenland in één klap zijn hersteld en ook de verhouding tussen de Nederlandse binnenland-gerelateerde en export-gerelateerde economie veel beter in evenwicht gekomen. Zoals uitgelegd in de vorige paragraaf zou dan immers door de ruilvoetwinst de Nederlandse binnenlandse koopkracht en dus Nederlandse welvaart een aanzienlijke (en wel verdiende!) sprong hebben gemaakt. Terzijde is hierbij van belang, hoewel Nederlandse politici van met name liberale huize ten onrechte steevast anders beweren (vorig jaar gelukkig eens [publiekelijk rechtgezet](#) door Hella Hueck van RTLZ en Robert Went van de Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid), dat de Nederlandse binnenland-gerelateerde economie belangrijker en groter in omvang is dan onze export-gerelateerde economie. Bovendien gaat het om het juiste evenwicht en zouden de (innovatieve) Nederlandse exportsector met een t.o.v. het buitenland evenwichtige wisselkoers vanzelfsprekend prima uit de voeten gekund hebben. De alsdan ontstane ideale situatie had dan al-met-al ook het beste mogelijke perspectief geboden op een verdere gedegen ontwikkeling van de Nederlandse economie, koopkracht en welvaart alsook op een lage inflatie.

Maar in plaats van de voor Nederland noodzakelijke en ook eerlijke revaluatie van de Nederlandse gulden, werd de veel te lage wisselkoers van de Nederlandse gulden niet rechtgetrokken en ging de gulden dus fors ondergewaardeerd op in de euro. Op de wijze zoals uitgelegd in de vorige paragraaf werden we in Nederland vervolgens opgezadeld met een koopkracht-aantastende 'import van inflatie uit het buitenland' gepaard gaande met 'oververhitting' en een additionele prijs/loonspiraal. Derhalve in plaats van een stijgende koopkracht en welvaart als gevolg van een ruilvoetwinst bij een revaluatie, werden wij getrakteerd op een sterk achterblijvende koopkracht en welvaart.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat de rente in die hoge Nederlandse inflatiejaren (1999 t/m 2004) niet meer sec voor Nederland verhoogd kon worden (teneinde de inflatie te temperen) omdat het rentebeleid sinds 1999 door de ECB werd bepaald, en de ECB de rente in die jaren juist verlaagde hetgeen voor de Nederlandse inflatie ook nog eens 'olie op het vuur' betekende!

In het onderzoeksrapport '[De Wisselverlieszaak: Analyse en schadeberekening](#)' van 5 mei 2009 is (nog terughoudend) becijferd dat het niet revalueren van de Nederlandse gulden bij de invoering van de euro de Nederlanders uiteindelijk ca. 12 procent koopkrachtschade heeft gekost (derhalve ieder jaar een maandsalaris) en het totale Nederlandse bbp uiteindelijk per saldo (het saldo van alle voordelige en nadelige financiële gevolgen t.o.v. de

situatie waarin de Nederlandse gulden wel zou zijn gerevalueerd) jaar-in-jaar-uit met ruim 10 procent wordt geschaad. In 2016 is de cumulatieve (totale) schade (het Wisselverlies) voor de Nederlandse burgers, bedrijven en overheden opgelopen tot het duizelingwekkend bedrag van ca. **€ 975 miljard**. En in 2017 en verder loopt deze Nederlandse schadepost dus ieder jaar verder op met ruim **10 procent van ons jaarlijkse bbp**.

Voor sec dit uitsluitend Nederlandse aspect van de invoering van de euro is een parlementaire enquête al op zijn plaats, zou ik zeggen. Niet in de laatste plaats, zoals hierna uiteengezet, omdat het met een onjuiste euroconversiekoers opgaan van de Nederlandse gulden in de euro (en daarmee de voor Nederland en de Nederlanders zeer schadelijke gevolgen daarvan) door de Nederlandse autoriteiten in de doofpot is gestopt.

5. Enige aandachtspunten van de Wisselverlieszaak ten behoeve van de parlementaire enquête

Tijdens mijn onderzoek in de Wisselverlieszaak (in de jaren vanaf medio 2005 t/m medio 2009) is mij uit openbaar-toegankelijke, niet-openbaar-toegankelijke en (onder waarborging van anonimiteit) vertrouwelijke bronnen en gesprekken met insiders duidelijk geworden dat de Nederlandse gulden in 1997-1998 kort voorafgaande aan de conversie naar de euro (bijvoorbeeld gelijk met de revaluatie van het Ierse punt, begin 1998) om *economische redenen* en in het algemene Nederlandse belang (zoals in de vorige paragraaf uiteengezet) gerevalueerd had moeten worden. Maar, hoewel daar dus alle aanleiding en noodzaak toe was, zou dat om *Europees-politieke redenen* niet zijn gebeurd – Duitsland zag een revaluatie van de NLG met name t.o.v. de D-mark als gezichtsverlies.

Als tegenprestatie voor het niet-revalueren van de gulden zou Duitsland de Nederlander en PvdA-kopstuk Wim Duisenberg gesteund hebben voor de functie van eerste ECB-president. Zo trad Duisenberg eerst per 1 juli 1997 aan als president van het Europees Monetair Instituut (EMI), de voorloper van de ECB, en vervolgens per 1 juli 1998 als de eerste president van de Europese Centrale Bank (ECB). En Nout Wellink, de opvolger van Wim Duisenberg bij DNB, die exact geweten zou hebben hoe de vork zowel economisch als politiek in de steel stak, kon geen kant meer op. Al-met-al werd daarmee het Nederlandse (algemene) belang verkwanseld ten faveure van het prestige van de Nederlandse politieke kaste respectievelijk de PvdA.

Door de Nederlandse gulden vanwege Europees-politieke redenen sterk ondergewaardeerd in de euro te laten opgaan hebben, hoe je het ook wendt of keert, de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie het EU-Verdrag geschonden, de ECB zowel het EU-Verdrag als haar eigen statuten en DNB zowel het EU-Verdrag als Nederlandse Bankwet.

Verder voelde toenmalig minister van Financiën Gerrit Zalm in april 1998 zich kennelijk daardoor genoodzaakt de Tweede Kamer voor te liegen. En om deze kwestie (na de openbaring op Koninginnedag 2005 door de zijn mond voorbij pratende toenmalig DNB-

directeur Henk Brouwer dat de Nederlandse gulden ondergewaardeerd was opgegaan in de euro) weer in de doofpot te duwen, heeft toenmalig minister van Financiën Gerrit Zalm gemeend de boel wederom voor te moeten liegen, en ter zake met behulp van het CPB een rookgordijn op te trekken, waarbij toenmalig DNB-president Nout Wellink op elegante wijze heeft gepoogd Zalm uit de wind te houden. Tot slot heeft toenmalig minister van Financiën Wouter Bos in de jaren 2007-2009 de door stichting Wisselverlies langzaam opengetrokken deksel van deze doofpot met ferme klappen weer dicht geslagen. In het hierna volgende dienaangaande een aantal wetenswaardigheden/aandachtspunten die mijns inziens bij de parlementaire enquête aan de orde zouden moeten komen.

- Vooropgesteld is van belang:
 - a.) dat prijsstabiliteit (inflatiebeheersing) de primaire doelstelling is van de Europese monetaire unie, hetgeen zowel in het Verdrag van Maastricht als in de statuten van de ECB is vastgelegd,
 - b.) dat de euroconversiekoersen van de nationale valuta die per 1999 zijn opgegaan in de euro in 1998 bij unanimititeit zijn vastgesteld door de Raad van de Europese Unie, op voorstel van de Europese Commissie en na ingewonnen advies van de ECB,
 - c.) dat de autoriteiten toen wisten dat de Nederlandse gulden fors ondergewaardeerd was, en
 - d.) dat de autoriteiten toen ook wisten, althans behoorde te weten, dat er vanaf 1999 in Nederland zeer sterke inflatie zou optreden (als gevolg van het open karakter van de Nederlandse economie, met doorwerking daarvan in de rest van de eurozone) indien de Nederlandse gulden voorafgaand niet tot een evenwichtige wisselkoers gerevalueerd zou worden.

Punt van aandacht

Er kan derhalve geconcludeerd worden dat voornoemde autoriteiten indertijd (nota bene nog vóórdat de monetaire unie feitelijk in werking trad en de euro als onderdeel daarvan werd ingevoerd) met het vaststellen, voordragen en adviseren van de onjuiste en schadelijke ondergewaardeerde euroconversiekoers van de Nederlandse gulden het EU-Verdrag en de ECB-statuten op flagrante wijze hebben geschonden!

- In artikel 2 lid 1 en 3 van de toentertijd geldende Wet inzake de Wisselkoers van de gulden staat vermeld:

“Wij (de regering, AtD) stellen op voordracht van Onze Minister regelen vast betreffende wisselkoersarrangementen, die met betrekking tot de gulden gelden.Onze Minister zendt geen voordracht als hiervoor bedoeld aan Ons (de regering, AtD) nadat hij de Bank (DNB, AtD) heeft gehoord en de instemming van de Raad van Ministers heeft gekregen.”

En in artikel 9 lid 1 van de toentertijd geldende Nederlandse Bankwet staat vermeld:

*“De Bank (DNB, AtD) heeft tot taak **de Nederlandse geldeenheid** (toentertijd dus de gulden, AtD) **te reguleren op zodanige wijze als voor 's lands welvaart het meest dienstig is, en daarbij die waarde zoveel mogelijk te stabiliseren.**”*

Bij brief d.d. 6 februari 1998 (BFB/98-121m) vraagt de minister van Financiën aan de President van DNB advies inzake de besluitvorming betreffende de Nederlandse toetreding tot de Economische en Monetaire Unie, welke adviesaanvraag volgens DNB is gebaseerd op voornoemd wetsartikel van de Wet inzake de Wisselkoers van de gulden en (dus volgens DNB), meer principiële, op voornoemd wetsartikel van de Bankwet. In het vervolgens d.d. 25 maart 1998 door DNB gegeven advies is echter geen woord vermeld of de toenmalige wisselkoers van de Nederlandse gulden economisch gezien juist was dan wel aangepast zou moeten worden. En dat is dan heel merkwaardig, in zijn algemeen omdat het bij de overgang van de gulden naar de euro vanzelfsprekend van evident belang is dat de gulden tegen een correcte conversiekoers zou behoren op te gaan in de euro en meer specifiek omdat DNB toen de wettelijke taak had **‘de Nederlandse geldeenheid te reguleren op een zodanige wijze als voor 's lands welvaart het meest dienstig is...’**. En juist omdat de adviesaanvraag volgens DNB nota bene ‘principiële’ op het desbetreffende artikel van de Bankwet was gebaseerd, had DNB dan vanzelfsprekend over de toen voorgenomen euroconversiekoers van de Nederlandse gulden niet alleen iets moeten melden maar vanzelfsprekend ook dat de voorgenomen conversiekoers van de NLG **‘voor 's lands welvaart het meest dienstig’** zou zijn. Maar kennelijk omdat daar juist geen sprake van was is er in het hele DNB-advies met geen woord, zelfs geen letter, gerept over de toen voorgenomen euroconversiekoers van de Nederlandse gulden, en dus ook niet over de (on)juistheid daarvan.

Punten van aandacht

De nodige vragen dringen zich op. Met name, gelet op de forse onderwaardering van de gulden en de noodzaak van de revaluatie van de gulden aan de vooravond van de invoering van de euro in 1999, die waarom de gulden toentertijd niet is gerevalueerd? Maar bijvoorbeeld ook waarom, gelet op het gestelde in de Wet inzake de Wisselkoers van de gulden en in de Nederlandse Bankwet, in voornoemd DNB-adviestraject (de onjuistheid van) de toenmalige wisselkoers van de gulden en daarmee (de onjuistheid van) de toen voorgenomen euroconversiekoers van de gulden niet expliciet aan de orde is gesteld? Waarom de toenmalige minister DNB daarom ook niet heeft gevraagd? Of is het misschien zo geweest dat dit onderwerp tussen het ministerie en DNB wel is besproken en beschreven maar, ter voorkoming van speculatie op de financiële markten, op vertrouwelijke basis? En zo ja wat er alsdan precies daarover in de desbetreffende vertrouwelijke documenten staat?

- Bij brief d.d. 28 maart 1998 (BFB/98-275m) aangaande het ‘Regeringsstandpunt EMU’ schrijft de Minister van Financiën (Gerrit Zalm) aan de Tweede Kamer onder meer het volgende:

*“Bij advisering over de besluitvorming heeft ook de Nederlandsche Bank een rol. Op de onherroepelijke vaststelling van de wisselkoers van de gulden ten opzichte van de valuta van de lidstaten die deelnemen aan de EMU is de Wet wisselkoers van de gulden van toepassing. Deze voorziet in artikel 2 lid 3 in het uitbrengen van een advies door de Nederlandsche Bank. Naar aanleiding van het verzoek van de Nederlandse regering van 6 februari (nummer 250107 008) heeft de Nederlandsche Bank een rapport uitgebracht. ...De formele vaststelling van de conversiekoersen kan volgens het Verdrag niet eerder dan op 1 januari 1999 plaatsvinden. De Ecofin stelt dan, op voorstel van de Commissie en na raadpleging van de ECB, definitief zowel de bilaterale conversiekoersen als de conversiekoersen ten opzichte van de euro vast (artikel 109L lid 4 Verdrag).**een revaluatie van de eigen munt is (in tegenstelling tot een devaluatie) verenigbaar met het wisselkoerscriterium.** ...het wisselkoerscriterium stelt dat gedurende de termijn van twee jaar geen devaluatie op eigen initiatief mag hebben plaatsgevonden.”*

Omdat er toen (niet zonder redenen) geruchten waren dat de toenmalige wisselkoers van de Nederlandse gulden onjuist (ondergewaardeerd) was en dus ook onjuist (ondergewaardeerd) op dreigde te gaan in de euro, zijn er in het opvolgende Kameroverleg van 9 april 1998 dienaangaande ook vragen gesteld naar aanleiding waarvan de minister toen in de Kamer als volgt heeft verklaard:

*“De bilaterale conversiekoersen zullen op 3 mei (1998, AtD) vastgesteld worden door de ministers van Financiën. Dit betekent dat de koersen vanaf dat moment tot 1 januari 1999 vastliggen en verdedigd zullen worden. **Verder is er geen sprake van een onderwaardering van de gulden.** Bij de laatste ‘realignment’ is aangegeven dat de spilkoersen in lijn zijn met de ‘fundamentals’, hetgeen betekent dat men geen veranderingen in de wisselkoersen voorziet.”*

Later in 2005 heeft Gerrit Zalm, zijnde de desbetreffende minister van Financiën zowel in 1998 als in 2005) [toe moeten geven](#) dat hij met zijn Kameruitspraak **“Verder is er geen sprake van een onderwaardering van de gulden”** op 9 april 1998 in de Kamer heeft gelogen maar dat hij dat mocht omdat anders de financiële markten toen op hol geslagen zouden zijn. Kort daarna, in de Zembla-documentaire ‘Eurobedrog’ (zie hierna), voegde de minister daaraan nog toe dat dan het hele europroject op het spel had kunnen komen te staan.

Punten van aandacht

Te veel om op te noemen.

- Het Ierse punt is in maart 1998 met drie procent gerevalueerd. In de brief d.d. 17 maart 1998 (nr BFB98-241) aan de Eerste Kamer (Vaste Commissie Financiën) schrijft de Minister van Financiën (Gerrit Zalm) dienaangaande het volgende:

*“De Ministers van Financiën en de Presidenten van de centrale banken van de lidstaten van de Europese Unie verwelkomen de beslissing van Ierland om het punt te revalueren. **De herwaardering van het Ierse punt draagt bij aan de voortzetting van de sterke non-***

inflatoire groei van de Ierse economie. Om het gevaar van oplopende inflatie te minimaliseren, was daarom een hogere spilkoers vereist.”

Punten van aandacht

Er kan derhalve geconcludeerd worden dat toentertijd in een vergelijkbaar geval (als dat van de Nederlandse gulden) het (overigens veel minder dan de gulden) ondergewaardeerde Ierse punt wel werd gerevalueerd en dat die revaluatie ook volgens de geldende regels van prijsstabiliteit (Inflatiebeheersing) van het EU-Verdrag en ECB-statuten werd beargumenteerd! Een vergelijkbare argumentatie (prijsstabiliteit/inflatiebeheersing) werden door Minister van Financiën Gerrit Zalm in 2000 respectievelijk Minister van Financiën Wouter Bos in 2008 ook genoemd voor de revaluatie van de Griekse drachme (met 3,5%) en de Slowaakse koruna (met 17,6%), vlak voordat die nationale valuta tot de euro toe traden.

- De Volkskrant tekende op 27 mei 1999 in het artikel [‘Wellink overwoog de euro goedkoper te maken’](#) het volgende op:

“De Nederlandse inflatie behoort tot de hoogste in euroland. Bankpresident Wellink overwoog daarom vorig jaar (1998, AtD) de euro goedkoper te maken in gulden. De euro is 2,20371 gulden waard, maar dat was bijna een lager bedrag geweest. Nederlanders hadden met een goedkopere euro meer te besteden gehad in de rest van euroland. Ook geïmporteerde goederen waren in Nederland goedkoper geweest. (Dus de koopkracht zou als gevolg van de ruilvoetwinst zijn gestegen, AtD). En precies dat wilde Nout Wellink, de president van De Nederlandsche Bank, bereiken. Lagere invoerprijzen betekent voor hem een lagere inflatie. Bij de presentatie van het DNB-jaarverslag gaf Wellink toe dat hij verandering van de gulden-euro-conversiekoers serieus heeft overwogen om de Nederlandse inflatie in toom te houden. Wellink had goede redenen om tot aanpassing van de koers over te willen gaan. Het inflatierisico is hoog in Nederland. Een belangrijke component in de Nederlandse inflatie is de loonstijging. De loonvoet in de marktsector steeg in 1998 met 2,8 procent, een half procent meer dan in 1997. De Nederlandsche Bank stond vorig jaar (1998, AtD) met lege handen. Behalve de koersaanpassing had Wellink geen instrument ter beschikking om de inflatie aan te pakken. Het rentebeleid was al volledig afgestemd op de totstandkoming van de Economische en Monetaire Unie en de invoering van de euro. Een renteverhoging was daardoor onmogelijk. Maar Wellink hoeft zich geen zorgen meer te maken over de Nederlandse inflatie. Vanaf dit jaar denkt Wellink niet langer ‘Nederlands’. Hij wordt geacht in de raad van de Europese Centrale Bank ‘Europees’ te denken. De Nederlandse inflatie is voor hem daarom nog nauwelijks interessant.”

Punten van aandacht

Een goed verstaander heeft maar een half woord nodig. En Nout Wellink sprak in mei 1999 zelfs veel meer dan halve woorden. Nout Wellink deed, avant-la lettre, min-of de Wisselverlieszaak in grote lijnen uit te doeken, en, op een wijze (door net niet te veel te zeggen en niet te specifiek te zijn) zonder media en politiek wakker te maken.

- Op Koninginnedag 2005 begon de (door ondergetekende zo genoemde) Wisselverlieszaak te rollen door publieke uitspraken in het Parool van Henk Brouwer (toenmalig tweede man op DNB en van september 1992 tot juli 1997 Thesaurier-Generaal op Financiën!) dat de gulden tegen een te lage koers in de euro was opgegaan.

Hetgeen zich in mei 2005 vervolgens afspeelde is nooit eerder vertoond. Nadat minister van Financiën Gerrit Zalm op 2 mei 2005 de onderwaardering van de gulden bij de invoering van de euro op Radio 1 had erkend, ontkende hij dat even later weer. En nadat voormalig **DNB-directeur André Szász**, onder meer in de Zembla-documentaire [‘Eurobedrog’](#) (zie vanaf 10.35 tot 15.20 min.) stelde dat **‘ondanks de ontkenningen van minister Zalm de gulden wel degelijk ondergewaardeerd was bij de invoering euro’** en dat **‘die onderwaardering in Nederland bovenmatige inflatie had veroorzaakt’** draaide minister Zalm zich [van de ene leugen in de andere](#).

Uiteindelijk trok minister Zalm toen (met behulp van het door hem ingeschakelde CPB) een rookgordijn op door opeens te stellen dat de gulden bij de invoering van de gulden ondergewaardeerd was ten opzichte van de D-mark maar niet ten opzichte van de euro. Opgemerkt dient te worden dat een juiste wisselkoersverhouding tussen de Nederlandse gulden en de D-mark voor Nederland van groot belang is omdat, zoals eerder gesteld, de Duitse economie binnen de eurozone en de Europese interne markt veruit de grootste en sterkste economie is daarom aldaar de dominante en toonzettende kracht is.

De opvolgende minister van Financiën Wouter Bos verschuilde zich in 2007 ook achter het rookgordijn van zijn ambtsvoorganger [bij diens antwoorden](#) op vragen gesteld door de toen inmiddels opgerichte Stichting Wisselverlies (Brief d.d. 3 september 2007 minister van Financiën Wouter Bos aan de Tweede Kamer inzake Stichting Wisselverlies, FM2007-02063 M).

Punten van aandacht

Naderhand heeft Stichting Wisselverlies bewijs boven water gehaald (zie bijlage) dat de gulden per 1999 wel degelijk ondergewaardeerd is opgegaan in de euro en dat de gulden derhalve niet alleen ondergewaardeerd was ten opzichte van de D-mark maar ook ten opzichte van alle andere nationale valuta die per 1999 zijn opgegaan in de euro. Dat is overigens ook logisch, in het Europees monetair wisselkoers was de D-mark immers ook de ankervaluta op basis waarvan de wisselkoers van iedere andere nationale valuta werd beoordeeld. Gelet op het voornoemde zou er eens goed uitgezocht moeten worden bijvoorbeeld wat zich in mei 2005 precies heeft afgespeeld aan de zijde van toenmalig minister Zalm alsmede op welke wijze het CPB bij de gulden-euro kwestie betrokken is geraakt en of er daarbij instructies aan het CPB zijn gegeven. Ook zou boven water moeten komen wat er toen in mei 2005 precies is besproken tussen minister Zalm c.s. en DNB-president Nout Wellink c.s. Verder zou er ook

onderzocht moeten worden waarom minister Bos in 2007 zich heeft verscholen achter zijn ambtsvoorganger Zalm, terwijl Stichting Wisselverlies in de tussentijd het nodige (bewijs)materiaal boven water had gehaald op grond waarvan alle beweringen van minister Zalm in 2005 rammelde?

Het is evident dat bij de parlementaire enquête over de euro de euro-dossiers gelicht dienen te worden van **Henk Brouwer**, zowel dat dossier van zijn tijd als Thesaurier-Generaal op het ministerie van Financiën (vanaf 1 september 1992 tot 1 juli 1997) als dat dossier van zijn opvolgende DNB-tijd (vanaf 1 juli 1997). Henk Brouwer was immers zowel op Financiën als bij DNB de voor de invoering van de euro verantwoordelijke functionaris.

6. De euro: hoe nu verder?

Losstaande van de hiervoor uiteengezette Wisselverlieszaak-perikelen staat de euro sinds 2010 weer volop in de schijnwerpers.

Omdat de diverse eurolanden economisch gezien nu eenmaal onderling veel te verschillend zijn, zijn inmiddels alle internationale deskundigen het er wel over eens dat de euro nooit ingevoerd had mogen worden en onhoudbaar is.

Het kernprobleem is dat de onderling zo van elkaar verschillende economieën een individuele wisselkoers en rentebeleid behoeven. Juist de onmogelijkheid van onderlinge wisselkoersaanpassingen en rentedifferentiatie van het huidige one-size-fits-all/none Euro Pact heeft sinds 2010 een onnoemelijk economische, financiële, sociale, humanitaire en politieke ravage aangericht. Iedere dag dat de eenheidseuro niet opgedoekt wordt, loopt deze schade verder op en komt ook verstandige Europese samenwerking steeds verder onder druk te staan.

Al-met-al is het daarom onvoorstelbaar dat het Europese politieke establishment de de facto in 2010 overleden eenheidsmunt middels noodfondsen en letterlijk waanzinnig ECB-beleid (dat zeer schadelijk is voor de sterkere eurolanden zoals Nederland) sindsdien kunstmatig in leven houdt. De Europese en Nederlandse geschiedenis zal geen mild oordeel vellen over de politieke beleidsmakers die verantwoordelijk zijn voor zowel de invoering van de eenheidseuro in 1999 als voor het sinds 2010 continueren daarvan.

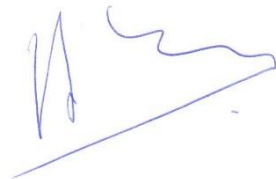
Omdat er niet alleen economische verschillen zijn tussen de Noordelijke (sterkere) en de Zuidelijke (zwakkere) eurolanden maar ook tussen de Zuidelijke onderling en de Noordelijke onderling alsmede omdat economisch beleid juist op nationaal vlak wordt bepaald, dient er daarom ook monetaire differentiatie op nationaal vlak te komen wat betreft wisselkoersen en rentebeleid. Dat kan door middel van de (her)introductie van de (voormalige) nationale valuta en een Europees wisselkoersmechanisme op basis van die valuta. Hoewel we dan de (potentiële) voordelen van een Europese gemeenschapsmunt en andere overwegingen die

ten grondslag lagen aan de invoering van de euro verliezen, is een dergelijke structuur vele malen beter dan het huidige destructieve one-size-fits-all/none Euro Pact.

Zoals bekend is er echter ook een innovatieve en simpele alsmede eenvoudig implementeerbare monetaire constructie voorhanden, [The Matheo Solution \(TMS\)](#), die het Euro Pact eenvoudigweg 'flexibiliseert'. In die constructie blijft de euro voor alle eurolanden als enig betaalmiddel voortbestaan en worden de voor wisselkoersen en rentedifferentiatie noodzakelijk nationale valuta uitsluitend geïntroduceerd in de vorm van nationale rekeneenheden. De TMS-constructie biedt de voordelen van zowel nationale munten als de euro als gemeenschapsmunt met de eliminatie van de nadelen van beide systemen, en zou daarom de basis kunnen zijn van een hervormd Euro Pact, laten we zeggen een ['Maastricht 2.0'](#).

Ik vertrouw erop u hiermede te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,



André ten Dam

Bijlage: PPP-Special MeesPierson August 1997